

αθηνόραμα

ΘΕΑΤΡΟ

Nova Melancholia: "Αυτό που μας συγκινεί βαθιά στον Marcel Duchamp είναι η μετατροπή της άρνησης της τέχνης σε κατάφαση ζωής"

Ο Βασίλης Νούλας και ο Κώστας Τζημούλης μας μιλούν για το δικαίωμα στην τεμπελιά και τη λοξότητα, τα πειράματα αυτοοργάνωσης και τη νέα μελαγχολία που πλανιέται πάνω από την πόλη, με αφορμή την επετειακή παράσταση για τα 15 χρόνια της Nova Melancholia, της οποία τη σύλληψη συνυπογράφουν.

ΓΡΑΦΕΙ: ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΖΕΥΚΙΛΗ 22 Μαρτίου, 2022

Μια από τις πρώτες δουλειές των Nova Melancholia που έχω δει είναι η "Εκκρεμότητα" που στον πολιτιστικό κρανίου τόπο της "Αθήνας της κρίσης" σε κινητοποιούσε με έναν μη προφανή/περιγραφικό τρόπο. Σήμερα τι έχει να μας πει ο "Marcel Duchamp";

Η "Εκκρεμότητα" πίσω στο δύσκολο 2014 (σε ένα έκκεντρο, υπαρξιακά μετέωρο κείμενο του Τσιμάρια Τζανάτου) ήρθε ως μια "εξαίρεση" κανονικότητας -με την έννοια ότι παίχτηκε σε ένα θέατρο!- μετά από μια σειρά παραστάσεων όπως οι "Κότες και οι φύλλοι" στην κατάληψη του ΕΜΠΡΟΣ (2012), τα "Εκτοπλάσματα" σ' ένα διαμέρισμα στα Εξάρχεια (2013), οι "Ωδές στον πρίγκιπα" στον αυτοδιαχειριζόμενο αντεργκράουντ (στην κυριολεξία) χώρο "Μπαγκλαντές" (2014-2015). **Όλες αυτές οι παραστάσεις υιοθετούσαν μια περιθωριακή, εναλλακτική ματιά τόσο ως προς τις συνθήκες παραγωγής τους, όσο και ως προς την καλλιτεχνική τους φόρμα, αλλά και τη θεματολογία τους.** Αυτό φαινόταν τότε κάτι αναγκαίο, προέκυπτε οργανικά κι αβίαστα μέσα από την αγριότητα των καιρών και τα αιτήματα συλλογικότητας και αντίστασης όπως τα βιώναμε τότε. **Σήμερα μοιάζει πως τα εγχειρήματα και οι πρωτοβουλίες "από τα κάτω" έχουν δεχθεί ισχυρό πλήγμα,** πως η μαχητικότητα των κινημάτων και των συλλογικών διεκδικήσεων βρίσκεται σε μούδιασμα, πως υπάρχει μια κόπωση από τις παρατεταμένες κι αλληπάλληλες κρίσεις... Μια "νέα μελαγχολία" μοιάζει να πλανιέται πάνω από την πόλη. Η διάθεσή μας είναι αναστοχαστική. Η Nova Melancholia γιορτάζει 15 χρόνια παρουσίας και έχει την ανάγκη να επαναπροσδιορίσει την πορεία της και να τεστάρει τους άξονες και τις μεθόδους εργασίας της πάνω στη λυδία λίθο του Μαρσέλ Ντυσάν.

Ποιά είναι η μέθοδος Marcel Duchamp και πως την εφαρμόζετε στην παράσταση;

Σε όλη του την πορεία ο Μαρσέλ Ντυσάν μοιάζει να μένει πιστός σε μια ηθική προσωπικής αντίστασης. Αντίσταση και άρνηση απέναντι στο κοινότοπο ήθος, στο τετριμμένο της σκέψης, στη δύναμη κανονικότητας της γλώσσας και του φύλου, στις αναμονές του κοινού, στο αίτημα διαρκούς παραγωγής, στο μύθο του ιδιοφυή καλλιτέχνη με τις τιπάνειες δυνάμεις δημιουργίας... **Ελευθερία πέρα από κατηγορίες και συμβάσεις, ηθική της άρνησης. Ίσως η πιο ρηξικέλευθη από τις ντυσαμπικές αρνήσεις να είναι η άρνηση της δουλειάς** (όπως καίρια αναλύεται από τον Maurizio Lazzarato στο δοκίμιο "Ο Marcel Duchamp και η άρνηση της εργασίας"), το δικαίωμα στην τεμπελιά, στη μη παραγωγή, ή ακόμη -με όρους τέχνης- η άρνηση της επιταγής της συνεχούς "δημιουργικότητας".

Αυτό που μας συγκινεί βαθιά στην περίπτωση του Ντυσάν είναι η μετατροπή της άρνησης της τέχνης σε κατάφαση ζωής. Πρόκειται φυσικά για μια μακρά διαδικασία, περίπλοκη και πολυδαίδαλη

όσο ένας ανθρώπινος βίος αλλά και συγκινητικά απλή ως προς την πιστή διατήρηση της έντασης ανάμεσα στην άρνηση και την κατάφαση. **Η παράσταση "MARCEL DUCHAMP" προσπαθεί να κρατήσει αυτή την ένταση αρνούμενη τη μυθοπλασία, το αυτονόητο του νοήματος, την άκριτη αναπαράσταση των στερεοτύπων, τον υποκριτικό ή σκηνοθετικό μόχθο, τη μεγάλη παραγωγή, και καταφάσκοντας στο ιδιοσυγκρασιακό, το υβριδικό, το παιχνίδι, την DIY αισθητική, το ελάχιστο, την τεμπελιά, την ελευθερία της τόλμης...**

Τι να περιμένουμε επί σκηνής;

Με τα ready makes ο Ντυσάν φτιάχνει έργα που δεν είναι έργα τέχνης και που όμως είναι τέχνη. Αν το δούμε με όρους παραστατικών τεχνών, με το ready made είναι σαν να περνάμε από την αναπαράσταση στην παράσταση. Τα ready makes πάντα συνοδεύονται από λεκτικά ευφυολογήματα εν είδει τίτλων. Κι αυτό είναι σαν να ανοίγει εκ νέου την πόρτα στο νόημα, σ' ένα πολλαπλό νόημα. Ένας από τους τρόπους της Nova Melancholia

είναι η εγκόλπωση έτοιμου υλικού, το οποίο συστρέφεται νοηματικά μέσω της σκηνικής του χρήσης ή της αντιπαράθεσής του με άλλα πράγματα. **Λόγω του επετειακού της χαρακτήρα, η παράστασή μας χρησιμοποιεί ως ready made το υλικό προηγούμενων παραστάσεων.** Η απλή συμπαράθεση υλικών από το σύμπαν του Μαρσέλ Ντυσάν (συνεντεύξεις, θραύσματα έργων, reenactments) και από το σύμπαν της Nova Melancholia παράγει σπινθήρες νέας νοηματοδότησης. Η όλη περφόρμανς μπορεί να ιδωθεί ως ένα σχόλιο πάνω στην έννοια της αναπαράστασης (λαμβάνοντάς την έννοια αυτή και ως αναπαραγωγή), η οποία εντέλει συμβαίνει από τη μεριά του θεατή. Ο Μαρσέλ Ντυσάν, με επίμονη ακρίβεια και απρόβλεπτη, αποφασιστική αναρχία, με χιουμοριστική ευκολία, φτιάχνει έργα, τόσο ανοικτά και κρυπτικά ταυτόχρονα, που ολοκληρώνονται μόνο μέσω των θεατών.

Γιατί αποφασίσατε να περιοδεύσετε σε χώρους τέχνης της πόλης;

Ένα από τα βασικά στοιχεία που ορίζουν ένα ready made (αλλά και κάθε έργο τέχνης) ως έργο τέχνης είναι το πλαίσιο υποδοχής του, δηλαδή η παρουσία του εντός ενός δηλωμένου χώρου τέχνης (μιας γκαλερί, ενός μουσείου, μιας συλλογής, κλπ). Μέσω του σωστού πλαισίου το "πέραν του καλού ή του κακού γούστου" αντικείμενο θα αναγνωσθεί όχι ως ένα απλό αντικείμενο αλλά ως ένα έργο τέχνης. **Μας αρέσει να τοποθετούμε τα προϊόντα της Nova Melancholia σε διαφορετικά πλαίσια (από διαμερίσματα και εναλλακτικούς χώρους μέχρι ιδρυματικές σκηνές ή μεγάλα φεστιβάλ) παρατηρώντας πως το πλαίσιο αλλάζει το περιεχόμενο, πώς τροποποιείται η πρόσληψη.** Και καθώς πιστεύουμε πως προσεγγίζουμε τους θεατρικούς κώδικες μέσω μιας έντονα εικαστικής ματιάς θεωρήσαμε ιδανικό τρόπο εορτασμού της υβριδικής μας ταυτότητας την περιοδεία μας σε χώρους τέχνης της πόλης, χώρους με τους οποίους νιώθουμε μια συγγένεια και θέλουμε να ανοίξουμε μια συνομιλία.

Η παράσταση σηματοδοτεί τα 15 χρόνια Nova Melancholia. Πώς ξεκίνησε η ομάδα, πώς εξελίχθηκε μες στο χρόνο και ποιό θα λέγατε ότι είναι το βασικό της ενδιαφέρον;

Εμείς οι δύο δουλεύουμε σε στενή συνάφεια στο πλαίσιο της ομάδας ήδη από το 2014. Η Nova Melancholia ιδρύθηκε από τους Βασίλη Νούλα, Μανώλη Τσίπο (θεωρητικός, συγγραφέας και performance maker), Έμη Κίτσαλη (εκπαιδευτικός, αρχιτέκτονας), Βίκυ Κυριακουλάκου (ηθοποιός, performance maker) και η πρώτη της παράσταση "Περιγραφή μάχης" παρουσιάστηκε το 2007 στο Booze Cooperativa. Για την πρώτη αυτή παράσταση είχαμε οργανώσει μια ακρόαση. Έτσι γνωρίσαμε τη Δέσποινα

Χατζηπαυλίδου, σταθερή έκτοτε συνεργάτιδα και περφόρμερ της ομάδας. Θέλοντας να "κλείσουμε" τον κύκλο, ενόψει της επετειακής μας παράστασης, διεξήγαμε ξανά -μετά από πολλά χρόνια- μια οντισιόν. Η ιδέα ήταν να ξαναδούμε το παλιό μας υλικό μέσα από νέες φρέσκιες ματιές. Έτσι γνωρίσαμε τους χαρισματικούς περφόρμερ με τους οποίους τώρα συνεργαζόμαστε: Χριστίνα Καραγιάννη, Χρήστο Καραμπάτσο, Νίκο Ντάση, Μάριο Μπανούσι.

Η Nona Melancholia ακολουθεί μη γραμμικές αφηγήσεις και ανοιχτές δραματουργίες. Χρησιμοποιεί την εικονοπλαστική μέθοδο του montage. Συχνά συνυπάρχουν παράλληλες δράσεις, φαινομενικά μη σχετιζόμενες, που δημιουργούν ένα πολυπρισματικό τοπίο. Το πρωταρχικό υλικό αντλείται συχνά από κείμενα μη δραματικά: ποίηση, δοκίμιο ή λογοτεχνική πρόζα. **Το σκηνικό αποτέλεσμα είναι ένα υβρίδιο, με στοιχεία εικαστικών, χορογραφικής περφόρμανς και επιτελεστικής διάλεξης.** Οι αισθητικές στρατηγικές εμπεριέχουν στοιχεία camp και queer στοχεύοντας στην αποσταθεροποίηση στερεοτύπων και προκαταλήψεων.

Κώστας Τζημούλης, Βασίλης Νούλας

Έχετε ασχοληθεί πολύ μες στα χρόνια και πρόσφατα στο Οχτώ με την αυτοοργάνωση και την κριτική παρέμβαση και παρατήρηση της καλλιτεχνικής παραγωγής. Ποιά θεωρείτε σήμερα τα βασικότερα διακυβεύματα της καλλιτεχνικής σκηνής της πόλης (ή και ευρύτερα);

Το Οχτώ αντλεί από τα πειράματα αυτοοργάνωσης στα οποία τα μέλη του ενεπλάκησαν κατά την προηγούμενη δεκαετία: Κίνηση Μαβίλη, κατάληψη θεάτρου ΕΜΠΡΟΣ, ακτιβιστικές δράσεις, κατάληψη Green Park, ενεργοποίηση σειράς ανεξάρτητων χώρων μέσα στην πόλη, εφήμερες δράσεις, DIY performance biennial, κλπ. Η πρακτική, η γνώση, η μεθοδολογία που έχει συσσωρευτεί μέσα απ' όλα αυτά τα εγχειρήματα δεν πρέπει να χαθεί, αλλά να παραμείνει ζωντανή προκειμένου να εμπνεύσει νέες μορφές δράσης και συσπείρωσης της καλλιτεχνικής σκηνής της πόλης. Κι αυτό είναι ένα διακύβευμα στη νεοσυντηρητική εποχή μας. **Φυσικά, το μέγιστο αυτή τη στιγμή αίτημα είναι η διεκδίκηση καλύτερων εργασιακών συνθηκών και αμοιβών για τους "εργάτες της τέχνης" που παραδοσιακά ανήκουν στη χορεία των πλέον κακοπληρωμένων ή επισφαλών.** Μέχρι πρότινος φαινόταν αδιανόητο να λάβει αμοιβή ένας καλλιτέχνης για τη συμμετοχή του σε μια έκθεση. Σήμερα, επιτέλους έχει ανοίξει μια σειρά τέτοιων και παρόμοιων διεκδικήσεων. Κι αυτό συμβαίνει ταυτόχρονα με την δυναμική φωνή του Μεtoo κινήματος στο χώρο του θεάτρου που φέρνει στο προσκήνιο ζητήματα ταμπού των εργασιακών σχέσεων στα καλλιτεχνικά επαγγέλματα.

Που συναντά η εικαστική δουλειά σας τη θεατρική;

Μαζί δουλεύουμε και ως καλλιτεχνικό ντούο, με την ονομασία VASKOS. Τόσο ο VASKOS όσο και η Nova Melancholia ακολουθούν συγκεκριμένες μεθοδολογίες και πρακτικές, που τις καθιστούν διαφορετικές καλλιτεχνικές οντότητες. Η διακριτότητα των πεδίων επιτρέπει την ανάπτυξη διαφορετικών δικτύων, τη συνεργασία με περισσότερους ανθρώπους και θεσμούς καθώς και τον εμπλουτισμό της πρακτικής μας. Παρόλα αυτά **υπάρχουν κοινές αναφορές που διατρέχουν συχνά τη δουλειά μας, όπως το κουήρ, η λοξότητα στη ματιά, η υβριδικότητα, το παιχνίδι και η αναζήτηση της χαράς της ζωής.** Στη δουλειά της Nova Melancholia είναι έντονο το εικαστικό μέλημα, οπότε υπάρχει συχνά ένα κοινό λεξιλόγιο.

Που (θα θέλατε να) πάει η τέχνη;

Είναι σημαντική και απαραίτητη η πολυφωνία και η ποικιλομορφία καθώς και η ύπαρξη διαφορετικών χώρων και δομών που να μπορούν να παρουσιάζουν "φωνές" που υποστηρίζουν ευάλωτες

και διαφορετικές θέσεις και δεν μπορούν εύκολα να ακουστούν. **Η δυνατότητα ύπαρξης ερευνητικών και πειραματικών διαδικασιών, ως αντίσταση μιας τάσης ιδρυματοποίησης της τέχνης μέσω των διαφόρων επιχορηγήσεων και χορηγιών που έχουν εμφανιστεί από ιδιωτικούς και κρατικούς φορείς.** Ονειρευόμαστε μια τέχνη προς μια κατεύθυνση τολμηρού πειραματισμού, όπου να υπερισχύει το ιδιοσυγκρασιακό και προσωπικό στοιχείο, κωφεύοντας στις σειρήνες της ομοιομορφίας, της εμπορικότητας, του καθωσπρεπισμού.

*Η περφόρμανς "Marcel Duchamp" θα φιλοξενηθεί στο **State of Concept, στο OXTΩ, στον TAVROS, στο Enterprise Projects**, για ένα πενθήμερο σε κάθε χώρο, και θα απλωθεί χρονικά σε διάστημα τεσσάρων μηνών, από τις **27 Μαρτίου ως τις 7 Ιουνίου 2022**. Μια πρώτη εκδοχή της περφόρμανς παρουσιάστηκε στην Ανάφη, στα φαινόμενα (Association Phenomenon & Συλλογή Kerenidis Pepe) τον Ιούλιο 2021, ως δίπτυχο μαζί με ένα εικαστικό έργο του VASKOS υπό τον κοινό τίτλο "Δεδομένα: 1ον Η στιγμιαία ακινησία, 2ον Τα σπασίματα".*